

7K**SEDMI KONTINENT**filmsko obrazovni program za škole i vrtiće
udruga Djeca susreću umjetnost

METODIČKI PRIJEDLOZI ZA OBRADU DOKUMENTARNO-IGRANOG FILMA *FIUME O MORTE!*

REDATELJ: IGOR BEZINOVIĆ
(PREPORUČENA DOB: 14 +)**AUTORI: MARIJA KRSTANOVIĆ I ANTE ZLATKO STOLICA**Djeca susreću umjetnost, Zagreb 2026.
www.sedmikontinent.org

VRIJEDNOSTI KOJE OSVJEŠĆUJEMO I RAZVIJAMO UZ FILM:

- odnos pojedinca i kolektiva
- razlikovanje estetske vrijednosti i etičke odgovornosti
- kritičko promišljanje prošlosti
- građanski aktivizam

AKTIVNOSTI IZ PRIRUČNIKA KOJE IZDVAJAMO:

Prije projekcije filma: [Prva aktivnost: \(povijesni\) lik za film](#)

Nakon projekcije filma: [Prva aktivnost: umjetnost i moral](#)

Samostalni rad: [Zadatak dva: povijest pišu pobjednici](#)

PRIPREMILI:

Autori: Marija Krstanović i Ante Zlatko Stolica

Urednice: Marija Georgiev i Edita Bilaver

Nakladnik: Djeca susreću umjetnost

ISBN: 978-953-46525-0-3

SADRŽAJ

1. INFORMACIJE O FILMU	4
2. ESEJ O FILMU	8
3. METODIČKI PRIJEDLOZI ZA PRIPREMU, OBRADU I PONAVLJANJE	10
3.1. AKTIVNOSTI PRIJE PROJEKCIJE FILMA	11
3.2. AKTIVNOSTI UZ PROJEKCIJU FILMA	12
3.3. AKTIVNOSTI NAKON PROJEKCIJE FILMA	12
3.4. ISTRAŽIVAČKA RASPRAVA	19
4. ZA ISTRAŽIVANJE	20
4.1. PROJEKTNO-ISTRAŽIVAČKI ZADACI	20
4.2. POJMOVNIK	20
4.3. ZA ČITANJE I ISTRAŽIVANJE	22
5. POPIS KORIŠTENE LITERATURE	22
6. POPIS PRILOGA	23

O FILMU

1. INFORMACIJE O FILMU

REDATELJ: Igor Bezinović

SCENARIST: Igor Bezinović

PRODUCENTI: Vanja Jambrović, Tibor Keser (Restart)

SKLADATELJ: Hrvoje Nikšić, Giovanni Maier

O autorima

Igor Bezinović je redatelj rođen u Rijeci, gradu koji je danas u Hrvatskoj, a koji je nekoć pripadao Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji, prije toga djelomično Kraljevini Italiji i djelomično Kraljevini Jugoslaviji (a prije toga Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca), prije toga Slobodnoj Državi Rijeka, prije toga Talijanskoj regenciji Kvarnera, prije toga Austro-Ugarskoj... Režirao je filmove *Blokada*, *Veruda* i *Kratki izlet*, kao i niz kratkih filmova raznih vrsta i trajanja. Njegov je rad bio međunarodno prikazivan na festivalima i događanjima kao što su IFF Rotterdam, DOK Leipzig, IDFF Jihlava, CPH:DOX, Kurzfilmtage Winterthur, Bijenale mladih umjetnika Europe i Mediterana, Bijenale arhitekture u Veneciji (s Hrvoslavom Brkušić za Pulsku grupu), Museum of the Moving Image, Viennale i Guanajuato IFF. Diplomirao je Filmsku i TV režiju na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu te filozofiju, sociologiju i komparativnu književnost na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Član je Društva hrvatskih filmskih redatelja i judo kluba Black Belt.

Nagrade i priznanja

- Međunarodni filmski festival u Rotterdamu 2025. – **Dobitnik nagrade za najbolji film** (natjecateljski program *Tiger*); **nagrada FIPRESCI**
- Pulski filmski festival 2025. – hrvatski program – **nagrada Vedran Šamanović**; **Zlatna arena za režiju (Igor Bezinović)**; **Zlatna arena za masku (Ivana Pralija)**; **Zlatna arena za kostimografiju (Tajči Čekada; Manuela Paladin)**; **Zlatna arena za scenografiju (Anton Spazzapan)**; **Zlatna arena za casting (Sara Jakupec)**; **Zlatna arena za produkciju (Vanja Jambrović; Tibor Keser)**
- Međunarodni filmski festival u Innsbrucku 2025. – dokumentarna konkurencija – **najbolji dokumentarni film**

- Dani hrvatskog filma 2025. – **Nagrada publike za najbolji film; Nagrada velikog stručnog žirija za režiju; Nagrada velikog stručnog žirija za glazbu**
- Međunarodni filmski festival u Budimpešti 2025. – **Nagrada publike za najbolji film**
- European Film Awards 2026., Berlin, DE – **Nagrada za najbolji europski dokumentarni film**
- I mnoge druge; popis se može pronaći ovdje:
<https://restarted.hr/film/dugometrazni-filmovi/fiume-o-morte/>

Zanimljivosti o filmu

1. Hrvatska premijera filma održana je 8. veljače 2025. u riječkom Art-kinu, a oni koji su prisustvovali kažu da je atmosfera više nalikovala sportskom nego kulturnom događaju. Već nakon mjesec dana prikazivanja zabilježena je rekordna posjećenost te je *Fiume o morte!* proglašen najgledanijim filmom u 16-godišnjoj povijesti ovog kina;
2. Postao je najgledaniji hrvatski dokumentarac u kinima od stjecanja neovisnosti, s impresivnih 27.952 gledatelja po zatvaranju distribucije;
3. Izabran je kao hrvatski kandidat za 98. nagradu Oscara u kategoriji najboljeg međunarodnog dugometražnog filma što je prvi put da dokumentarac nosi tu nominaciju za našu državu;
4. *Cineuropa*, popularan portal posvećen promociji europske kinematografije, uvrstio je film na šesto mjesto popisa *25 najboljih filmova u 2025. godini*. Evo obrazloženja: „Unatoč svemu što se događa u svijetu, a posebno u Europi, s ideologijama i politikama koje uništavaju slobodu i guše kulturu, a sve su jače na političkom frontu, primjeri kreativnosti, prisutnosti, prihvaćanja i ispravnosti u području kulture i umjetnosti vjerojatno su snažniji nego ikad“.
5. Neočekivana aktualnost povijesne epizode zasigurno je jedan od razloga prijemčivosti kod publike. Desnica zaoštava u Europi, ali i preko Oceana - samo nekoliko dana prije svjetske premijere filma u Rotterdamu, gdje je osvojio i glavnu nagradu, Elon Musk je na inauguraciji američkog predsjednika Donalda Trumpa podigao svoju desnu ruku i izveo, čini se, fašistički pozdrav. Nešto više od stotinu godina ranije, upravo je u Rijeci takav pozdrav prvi put zabilježen na filmskoj snimci!;
6. U početnim scenama, autor u *off-u* izjavljuje: “Talijanske kolege rekli su mi da fašizam ne spominjem previše u uvodu, pa ću stati ovdje”. Ova naizgled usputna opaska zapravo otvara važan sloj filma jer izravno ukazuje na prisutnost autocenzure uvjetovane tržišnom logikom;
7. Mladi Benito Mussolini bio je veliki štovatelj D’Annunzija, čiji je politički i estetski izraz imao značajan utjecaj na formiranje njegova kasnijeg javnog i ideološkog nastupa. Mussolini je preuzeo brojne elemente D’Annunzijeva simboličkog repertoara, među kojima se ističe pjesma *Mladost* (tal. *Giovinazza*). Njezinu izvedbu čujemo i u filmu, a

upravo je Mussolini tu pjesmu usvojio i institucionalizirao kao službenu himnu talijanskog fašističkog pokreta, čime je dodatno učvrstio vezu između D'Annunzijeve poetike i fašističke političke prakse;

8. Na pitanje je li D'Annunzi bio fašist, Bezinović odgovara: "On nikada nije bio član službene fašističke stranke, ali su ga fašisti smatrali duhovnim vođom. D'Annunzi je bio teški nacionalist i imperijalist. Želio je osvojiti istočni Jadran i u ostvarenju svojih želja koristio je vojnu silu. Meni je to dovoljno da osobu nazovem fašistom";
9. Film je sniman na autentičnim lokacijama na kojima su se odvijale povijesne epizode koje prikazuje: na riječkim mjestima gdje se D'Annunzijeva okupacija doista odvijala, u Trstu, u njegovoj rezidenciji *Vittoriale degli Italiani* u Gardoneu na Gardskom jezeru, kao i na talijanskom dijelu krške visoravni Kras;
10. U snimanju filma sudjelovalo je oko stotinu Riječanki i Riječana, uglavnom naturščika, među kojima su i pripadnici manjina koji govore fijumanskim dijalektom — lokalnom varijantom talijanskog jezika koji je stoljećima oblikovan susretima talijanske, hrvatske i drugih kultura u gradu, a danas polagano izumire;
11. U filmu se pojavljuje čak sedam glumaca koji se izmjenjuju u ulozi D'Annunzija, a povezuje ih tek jedno fizičko obilježje - ćelavost. Na ovaj način se lik okupatora prikazuje s ironijskim odmakom, lišen aure jedinstvene povijesne figure.

Sažetak filma

Fiume o morte! (dosl. *Rijeka ili smrt!*) je dokumentarno-igrani film Riječanina Igora Bezinovića u kojem kroz kreativan stil ovaj redatelj i scenarist progovara o kontroverznoj i široj javnosti nepoznatoj povijesnoj epizodi Rijeke. U ovom filmu građani grada Rijeke, kojeg Talijani zovu *Fiume*, prepričavaju, rekonstruiraju i reinterpreteraju bizarnu priču o 16-mjesečnoj okupaciji njihovog grada 1919. godine od strane talijanskog pjesnika, *dandyja* i vojskovođe Gabrielea D'Annunzija. Poezija, kokain, dinamit, puške, nogomet, avioni, pokušstvo koje leti kroz prozor, koncerti, zatvori, sunčanje, tisuće vojnika, milijuni metaka, beskonačni govori i čak jedan čudnovati kljunaš... Sve su to dijelovi jedne od najbizarnijih okupacija u povijesti čovječanstva. Građani Rijeke ovim su filmom, nakon 100 godina, dobili priliku preuzeti povijest u svoje ruke i kroz film ispričati svoju verziju događaja.

Siže filma

Iako je svojim položajem i fokusom na industrijski razvoj Rijeka bila mjesto ekspanzionističkih pretenzija niza zemalja, Bezinovićev film posvećen je manje poznatom trenutku zauzimanja

grada od strane Gabrielea D'Annunzija, njegovoj kratkotrajnoj vladavini, odmetanju od službene Italije i pokušaju uspostave samostalne slobodne države.

Na samom početku film nas vraća u vrijeme nakon Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske Monarhije, kad se pojavilo tzv. *Riječko pitanje*, odnosno pitanje pripadnosti Rijeke o kojem su pregovarale Kraljevina Italija i Kraljevina SHS (kasnije Jugoslavija). Iako Rijeka nije bila uključena u tzv. *Londonski ugovor* iz 1915. godine - koji je Italiji obećao dijelove istočne obale Jadrana - poznati talijanski pjesnik i radikalni nacionalist Gabriele D'Annunzio smatrao je da im ona pripada. Usprkos protivljenju talijanske vlade koja nije htjela prekršiti međunarodne obveze, 12. rujna 1919. godine, D'Annunzio sa skupinom od oko 2.500 paravojnih legionara, umarširao je u Rijeku s namjerom da je pripoji Italiji.

Godinu dana kasnije, 8. rujna 1920., D'Annunzio je Rijeku – uz slogane *Fiume o morte!* (Rijeka ili smrt!) i *Viva l'Italia!* (Živjela Italija!) – proglasio zasebnom državom nazvavši ju Talijanskom upravom za Kvarner. Ovaj pomaknuti vizionar privukao je mnoge mlade, nezadovoljne i nezaposlene muškarce iz Italije da dođu služiti kao njegovi vojnici, a Rijeka je u tom periodu postala eksperimentalni prostor za njegove autoritarne ideje – uključujući kult vođe, masovne propagandne spektakle, glorifikaciju nasilja i vojne parade. D'Annunzijeva vladavina trajala je 16 mjeseci, sve do tzv. *Krvavog Božića* krajem 1920. godine, kada talijanska vojska (koja dakle nije priznala njegovu samoinicijativnu okupaciju) napada Rijeku i okončava njegovu vladavinu.

U *Fiume o morte!* redatelj ovu epizodu ne prikazuje samo kao manje poznat povijesni događaj, već kao važan trenutak u kojem se oblikuju ideje, simboli i obrasci političkog djelovanja koji će kasnije imati snažan utjecaj, iako su u samom kolektivnom pamćenju Rijeke danas uglavnom potisnuti ili zaboravljeni.

2. ESEJ O FILMU

U podne, 12. rujna. 2019. godine, točno na dan kada je Gabriele D'Annunzio prije 100 godina sa svojim paravojnim postrojbama okupirao Rijeku, u centru Trsta svečano je otkrivena njegova skulptura. U službenom izvješću s gradske sjednice piše da se ovim spomenikom slavi okrugla godišnjica D'Annunzijeve, citiram, "riječkog pothvata".

Istovremeno se u prominentnom riječkom muzeju otvara izložba *D'Annunzijeve mučenica*, niz personifikacija Rijeke kojima se kroz prikaze ženskog tijela u umjetnosti razotkriva povezanost nacionalizma, erotike i nasilja nad teritorijem i ženama. Ovim postavom se, dakle, paralelno aludira na D'Annunzijevo haračenje okupiranim gradom, kao i na njegovo generalno ophođenje prema ženama, obilježeno odnosima moći, pri čemu bi one ostajale, citiram, "fizički i emocionalno iscrpljene, baš poput grada Rijeke."

Nameće se pitanje - kako je moguće da ista osoba bude veliki pjesnik, vizionar i nacionalni heroj, a simultano tek 70ak kilometra dalje, ona je tiranin, okupator i manijak? Ovakav fenomen, svojoj kontradiktornosti unatoč, nije rijedak, a svoje uporište između ostalog pronalazi u kolektivnom pamćenju, točnije kolektivnom zaboravu. Tu pretpostavku je na umu imao i Igor Bezinović kada je svoj dokumentarno-igrani film *Fiume o morte!* započeo intervjuiranjem mještana na riječkom Korzu i Velikoj Placi, pitajući ih znaju li tko je bio čuveni D'Annunzio. Oni uglavnom ne znaju, ali to nije prepreka već poticaj da redatelj ubrzo potom pređe na rekonstrukciju ove bizarne povijesne epizode - s tim istim ljudima kao **naturščicima**.

Ovaj **participativni postupak** nije tek formalna dosjetka redatelja, nego ključni interpretativni okvir filma kojim se svjesno destabilizira ideja povijesti kao zaključanog narativa. Umjesto povjesničara koji bi tumačili prošlost ili arhivskih snimki koje bi joj dale privid nedodirljive istine, ovdje se u prvi plan stavljaju građanke i građani Rijeke kao oni koji povijest ponovno izvode i dovode u svezu sa sadašnjošću. Sugerira se tako da povijest nije isključivo domena stručnjaka nego živi društveni proces u kojem imaju pravo (a pomalo i dužnost) sudjelovati oni koji s njezinim posljedicama nastavljaju živjeti te snose odgovornost njezina poznavanja, razumijevanja i predaje. Time se otvara prostor za propitivanje ne samo onoga što se pamti, nego i toga tko pamti jer su obje karike važne pri oblikovanju kolektivnog sjećanja.*¹

Idući nezaobilazan aspekt narativne strategije ovog filma je **humor**; on ne samo da rasterećuje napetost i ovu kontroverznu epizodu čini prijemčivom za sve uzraste, već služi i kao temeljni kritički instrument. Dok Riječani izgovaraju D'Annunzijeve parole i upriličuju masovne scene njegovih legionara, njihova suzdržana, nelagodna, nonšalantna ili pak karikaturna izvedba

¹ Važno je naglasiti da participativna metoda ovdje ne proizlazi iz nedostatka istraživanja, nego upravo suprotno — iz njegove temeljitosti koja je naknadno omogućila ovakvo poigravanje. Bezinović je film gradio na opsežnom arhivskom radu, koristeći bogatu zbirku povijesnih fotografija (njih preko 10.000), snimki i dokumenata iz razdoblja D'Annunzijeve okupacije, kao i na konzultacijama s povjesničarima, teoretičarima fašizma, arhivistima i stručnjacima za riječku povijest. Taj sloj predprodukcije filma osigurava čvrstu faktografsku podlogu i sprječava proizvoljnost u interpretaciji povijesnih događaja.

razotkriva svu prazninu iza patosa ovog "povijesnog spektakla". Svrha pritom nije banalizirati ozbiljnost samih događaja već istaknuti apsurdnost ličnosti koja ih je izazvala, a koja je u svijesti nekih još uvijek obavijena plaštom karizmatičnog vođe, njihovog heroja od pera. Humor tako postaje sredstvo dekonstrukcije mita o geniju: pokazuje da "karizma" ovdje nije inherentna kvaliteta, već proizvod situacije, pažljivo planiranih manipulacija, kolektivno koordinirane koreografije i emocionalnog angažmana mase.

Objelodanivši da D'Annunzio svoje političko djelovanje poistovjećuje s umjetničkim performansom u podtekstu filma rastvara se dilema: mora li umjetnik biti dobar čovjek da bismo cijenili njegovu umjetnost, tj. možemo li odvojiti estetsku vrijednost od etičke odgovornosti? Premda je riječ o univerzalnoj dvojbi, ovaj film je rijedak primjerak djela koji to pitanje ne postavlja apstraktno, nego kroz konkretnu povijesnu osobu - iznimno utjecajnog autora, koji je ujedno protofašist. Umjesto eksplicitnog odgovora, film jasno prikazuje štetne posljedice prioritiziranja umjetnosti nauštrb moralne sedacije, poentira kako bez etičke svijesti nema ni cjelovitog razumijevanja umjetnosti te, na kraju krajeva, kao mnogo relevantnijim od pitanja *je li D'Annunzio bio veliki umjetnik?* nameće pitanje *što je radio sa svojim talentom?*

Kritički odnos spram D'Annunzija u filmu se dodatno pojačava kroz **distancu**, onu vremensku i onu ideološku. Naime, građani koji izvode scene ne utapaju se u svojim povijesnim likovima. Njihova suvremena svijest konstantno probija kroz izvedbu i stvara tzv. **Efekt otuđenja** (tzv. *Verfremdung*) kojim se gledatelju jasno signalizira da se ne radi o glorifikaciji prošlosti nego o analizi njenih mehanizama. Vremenska udaljenost na ovaj način omogućuje promišljanje rekonstruiranih događaja u kontekstu današnjeg etičkog i političkog horizonta (a pandana nažalost ima), dok ideološka sprječava identifikaciju ili povodenje za autoritarnom moći. Kroz ovaj postupak odgovornost za interpretaciju povijesti premješta se s redatelja na zajednicu, točnije na gledatelja; film je ovo koji ne nudi zaključke, nego stvara uvjete za kritičko promišljanje.

Kritičko promišljanje polazišna je točka ovog filma, čijem je desetogodišnjem nastajanju aktivno pridonijelo stotinjak Riječana_ki, te je važno naglasiti da *Fiume o morte!* ne funkcionira samo kao dovršeno umjetničko djelo nego kao projekt koji je već tijekom svog oblikovanja imao značajan društveni učinak. Na neki način on predstavlja čin pravde pa i čin osvete - okupirana Rijeka vraća se u ruke svojih građana ne bi li ju oni sada oblikovali po vlastitom nahođenju. Ta se gesta najjasnije materijalizira u odjavnoj špici smještenoj u kontekst riječkog karnevala. Povijesna činjenica da je D'Annunzio tijekom okupacije karneval zabranio daje toj odluci snažan simbolički naboj: karneval, kao prostor kolektivne subverzije, izravno je suprotan autoritarnoj logici pa njegov povratak na ulice ne označava tek obnovu stoljetne tradicije, nego i povratak jednog ključnog oblika društvene slobode.

Za kraj, podcrtajmo kako važnost ovog filma nije samo prenošenje jedne povijesne situacije već ukazivanje na njezine simptome i nuspojave; osvještavanje toga da povijest nije daleka kronika, nego ogledalo u kojem prepoznajemo obrasce koji se mogu ponoviti. Riječima redatelja Igora Bezinovića: *Njemu (D'Annunziju) je bilo važno da ova okupacija ostane zapamćena, kao i nama koji radimo ovaj film.*

3. METODIČKI PRIJEDLOZI ZA PRIPREMU, OBRADU I PONAVLJANJE

Film *Fiume o morte!* po svojoj temi načelno pripada nastavi Povijesti. Konkretnije, može se obrađivati u kontekstu zbivanja u Hrvatskoj za vrijeme i nakon Prvog svjetskog rata koja se pojavljuje u 8. razredu osnovne škole, 2. razredu srednje strukovne škole i 4. razredu gimnazije. Međutim, tema ovog filma ima izrazit međupredmetni potencijal, posebno u segmentu osobnog i socijalnog razvoja te građanskog odgoja i obrazovanja. Film je, stoga, lako zamisliv i na predmetu Politike i gospodarstva jer na iznimno originalan način tumači odnos pojedinca i kolektiva te daje autentičan uvid u društvena previranja u situaciji političkog kaosa. Iz istih i sličnih razloga film se može koristiti i kao nastavni materijal unutar Sociologije, Filozofije i Etike, ali i u okviru širih tema koje se tiču antifašizma, tolerancije i građanskog aktivizma. Naravno, film *Fiume o morte!* može se obraditi i u kontekstu medijske kulture unutar Hrvatskog jezika kao primjer hibridnog filma utemeljenog na arhivskoj građi koji koristi i elemente igranog filma. Ovdje ćemo upravo na taj način pristupiti ovom filmu.

Metodička obrada obuhvaća sat pripreme za gledanje filma, sat analize i interpretacije filma te projektno-istraživačke zadatke. Naravno, ova obrada može poslužiti i kao polazište, smjernica i inspiracija da se sat artikulira prema postojećim okolnostima nastavnog procesa. Ovisno o koncepciji sata i ciljevi će biti različiti, a ovdje popisujemo neke od mogućih.

Ciljevi

- Domena: kultura i mediji
- Ključni pojmovi: filmski rodovi, hibridni film, arhivski materijal, filmska naracija, vox populi, filmska rekonstrukcija, glumci i naturščici, metafilmski postupci; Gabriele D'Annunzio, Rijeka, Prvi svjetski rat
- Obrazovno-odgojne i funkcionalne zadaće: razumijevanje i vrednovanje filmskog stvaralaštva; ovladavanje pojedinima elementima filmskog jezika; istraživanje i izlaganje odabranih tema korištenjem filmskog medija
- Nastavni oblici: problemski zadaci, individualni i grupni rad, istraživački rad, rasprava
- Nastavni izvori i sredstva: film, fotografija, udžbenik, internet, PowerPoint prezentacija
- Korelacije: unutarpredmetna – književnost, medijska kultura; međupredmetna – povijest, politika i gospodarstvo, etika, filozofija, sociologija

3.1. AKTIVNOSTI PRIJE PROJEKCIJE FILMA

Motivacija

Na početku filma redatelj ispituje svoje sugrađane znaju li tko je Gabrielle D'Annunzio. Unatoč tome što su iz Rijeke, velika većina njih nikada nije čula za D'Annunzija ili o njemu znaju jako malo. Vodeći se tim malim istraživanjem, lako možemo pretpostaviti da bi i učenici u bilo kojem dijelu Hrvatske odgovorili slično. Kako im onda predstaviti ovaj film i kako ih zaintrigirati za jednu povijesnu epizodu o kojoj sami možda nikada ne bi krenuli istraživati?

Prva aktivnost

Zamislite da vam neki holivudski producent ponudi priliku da snimate film o jednoj povijesnoj osobi. Prisjetite se gradiva Povijesti koje ste učili ove i prethodnih godina i promislite koja bi to osoba bila?

(Ovaj zadatak može se raditi individualno, ali još je učinkovitiji ako se radi u paru ili u grupi, ovisno o broju učenika i dinamici razreda. Također, ova prva aktivnost može funkcionirati kao dio nastavne jedinice, ali i kao domaća zadaća.)

Druga aktivnost

Svaki par (ili svaka grupa) predstaviti će razredu osobu koju su odabrali. Pritom moraju odgovoriti na nekoliko važnih pitanja.

Je li bilo još nekih povijesnih osoba koje ste razmatrali?

Zašto ste ih odbacili i zašto ste se odlučili baš za ovu osobu koju ste odabrali?

Što tu osobu čini toliko zanimljivom da bi ljudi otišli u kino pogledati film o njoj?

Na koji je način ta osoba relevantna za vrijeme u kojem živimo?

Na koji je način ta osoba relevantna za prostor u kojem živimo?

Treća aktivnost

U ovoj aktivnosti zadatak se malo usložnjava.

Vi ne snimate klasičan biografski film u kojem pratimo lika od rođenja do smrti - vaš je zadatak odabrati samo jedan djelić biografije te osobe. To može biti jedna bitka ili neki važan događaj; može biti period od godinu ili dvije dana, a može biti i jedan jedini dan.

Objasnite kako ste se odlučili za konkretan dio biografije odabrane povijesne ličnosti. Kako bi izgledao vaš film? Kojeg bi bio filmskog roda - igrani, dokumentarni, animirani, hibridni,

eksperimentalni? Objasnite svoj izbor. U slučaju da je film igrani, tko bi igrao glavnu ulogu? Zašto? Smislite naslov filma.

3.2. AKTIVNOSTI UZ PROJEKCIJU FILMA

Najava filma

Film koji ćete pogledati bavi se jednom epizodom u životu Gabriella D'Annunzija - riječ je o njegovoj okupaciji Rijeke neposredno nakon Prvog svjetskog rata. Vjerojatno niste čuli ni za taj događaj, kao ni za samog D'Annunzija i možda se ova priča ne čini toliko uzbudljiva kao one koje ste smišljali na satu. Međutim, ovaj je film postao najgledaniji dokumentarac u hrvatskim kinima. Zašto je to tako, vjerojatno ćemo otkriti nakon što ga pogledamo.

Prikazivanje filma

Prikazivanje film *Fiume o morte!* u trajanju od 112 minuta.

Emocionalno - intelektualna stanka

Stanka u trajanju od nekoliko sekundi radi usustavljanja dojmova i pripreme za nastavak rada.

Slobodno iznošenje doživljaja

Kakav je dojam film ostavio na vas?

Koji dio ste filma ste posebno zapamtili? Objasnite.

3.3. AKTIVNOSTI NAKON PROJEKCIJE FILMA

Slijedi prikaz tijekom nastavnog sata:

Uvodni dio

- motivacija (5 -10 minuta)

Na kraju filmskih kritika često imamo ocjenu od jedan do pet, slično kao u školi - koju biste ocjenu dali ovom filmu? Napišite ocjenu na papiru i podignite ga u zrak. Ukratko obrazložite ocjenu.

O D'Annunziju je snimljen već velik broj filmova, međutim, ni jedan nije polučio ovakav uspjeh - biste li mogli objasniti uspjeh ovog filma?

Biste li mogli usporediti ovaj film s nekim filmom ili filmovima koje ste gledali? Što je ono što ovaj film čini neobičnim?

Glavni dio

- razrada (20-25 minuta)

U glavnom dijelu učenici će se upoznati s izvanjskom i unutarnjom dimenzijom filma. Drugim riječima, razlučit ćemo filmski jezik koji čini formu ovog filma, a zatim prijeći na tematski i idejni sloj.

Biste li mogli odrediti kojem rodu pripada ovaj film? Istina je da se *Fiume o morte!* obično se navodi kao dokumentarac. Međutim, mnogi filmski kritičari i mnogi gledatelji reći će da je riječ o **hibridnom filmu**. Što bi to bio hibridni film?

Hibridni film kombinira dva ili više filmskih rodova kako bi postigao specifične izražajne kvalitete u predstavljanju redateljske ideje.

Da bismo shvatili što to točno znači, mogli bismo otići još korak unatrag i postaviti jednostavno pitanje - što je to filmska režija? Na Pulskom filmskom festivalu film *Fiume o morte!* dobio je (između ostalih nagrada) i nagradu za najbolju režiju. Što to čini filmsku režiju i po čemu je ona ovdje tako dobra?

Priča ovog filma poprilično je jednostavna - štoviše, ona mjesec po mjesec kronološki prati okupaciju grada Rijeke. Tu priču već su ispričali mnogi, međutim, svaki put na različite načine. Upravo taj *način* na koji je priča ispričana jest režija. **Redatelju** su, dakle, na raspolaganju različiti alati i postupci kojima može ispričati priču. U ovom filmu tih postupaka je nevjerojatno mnogo. Podijelite se u grupe po četvero; unutar svake grupe pokušajte popisati na koje je sve **načine** autor izložio ovu priču publici. Te *načine* još zovemo *filmskim jezikom* ili *formom* filma. Ne trebate nužno znati konkretne nazive tih filmskih alata, opišite ih vlastitim riječima, a onda ćemo zajedno naučiti i neke pojmove koji će vam možda biti novi.

Nakon što ste sve popisali, predstavnik svake grupe napisat će na ploču po jedan način izlaganja ove priče - i tako u krug dok ih sve ne iscrpimo.

Arhivski materijali

Arhivski materijali (fotografije i snimke) čine okosnicu, kostur ovog filma. Ti materijali čine ovaj film dokumentarnim - to su stvarni dokumenti koje je redatelj odlučio upotrijebiti kako bi vjerodostojno ispričao što se dogodilo. Jamči li korištenje dokumentarnog materijala film koji će istinito pokazati što se dogodilo? Naravno da ne jamči. **Filmska montaža** uvijek je jedan oblik manipulacije - ovisno o tome što ćemo prikazati, a što izostaviti i ovisno o tome kojim ćemo **redoslijedom** nešto izložiti, mi uvijek kreiramo vlastitu priču.



(ARHIVA: SLIKA 1, VIDEO 1)

Rekonstrukcije

Drugi sloj koji se nameće u ovom filmu su **igrane rekonstrukcije**. Dakle, iako je film u osnovi dokumentaran, redatelj koristi neke alate koji su tipičniji za igrane filmove. Kao i u igranom filmu imamo glumce i glumice koji su odigrali scene prema redateljevim uputama.



Jesu li to u ovom slučaju profesionalni glumci? Ne, riječ je o **naturščicima** - neprofesionalnim glumcima bez filmskog obrazovanja i iskustva. Tko su i oni, zašto ih je redatelj odabrao i smeta li nam njihova neprofesionalna gluma? Oni su građanke i građani Rijeke, grada koji je konstitutivni element ove priče - oni su ljudi kojima pripada pravo da ispričaju tu priču - zato nam njihova ponekad "slaba" gluma ne smeta, dapače, opravdana je i doprinosi šarmu ovog filma.

(REKONSTRUKCIJA: SLIKA 2, VIDEO 2, VIDEO 3)

Vox populi

Vox populi (na latinskom: glas naroda) dokumentaristički je postupak najčešće korišten u novinarstvu, konkretnije, u reportažama. Najčešće se koristi u javnom prostoru kako bi se u formi kratkih intervju ispitalo javno mnijenje. Redatelj ga ovdje koristi kao legitiman postupak koji također doprinosi raznorodnosti i začudnosti ovog filma.



(VOX POPULI: SLIKA 3, VIDEO 4)

Naracija / voice over

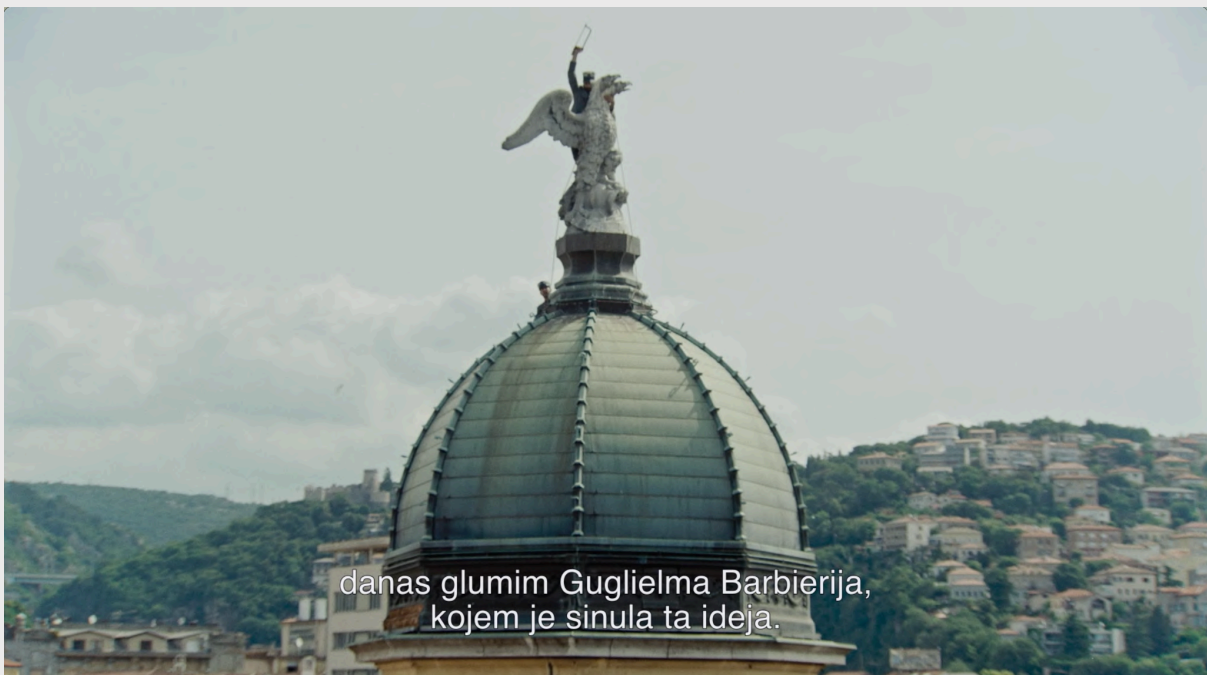
Tko nas vodi kroz ovu priču? Čiji je to glas, odnosno, čiji su to glasovi? Taj filmski postupak zove se **naracija**, a često susrećemo i engleski naziv - **voice over**. **Naratora i naratorica** ovdje imamo više - oni su ujedno i likovi u filmu koji se u ovoj **štafetnoj strukturi** nastavljaju jedni na druge. Naraciju otvara i zatvara autor filma govoreći hrvatskih jezikom, dok svi ostali koriste fiumanski - govor talijanske nacionalne manjine u Rijeci.



(NARACIJA: SLIKA 4, VIDEO 5)

Metafilmski postupci

Metafilmski postupci provlače se u ovom filmu na različitim razinama. Što je uopće **metafilmski postupak**? U većini filmova koje gledamo ovaj se postupak ne koristi. Ako, naprimjer, gledamo film *Gospodar prstenova*, zaboravit ćemo da su svi koje vidimo na filmu glumci, zaboravit ćemo da iza svega stoje kamermani, redatelji, scenografi itd. Ukratko, prepustit ćemo se čaroliji filma, pristat ćemo da nas svi oni "prevare". Metafilmski postupak djeluje na suprotnom principu - mi smo upravo svjesni filmskog procesa koji se odvija pred nama. Zato možemo reći da je ovdje riječ o **metafilmu** - filmu o snimanju filma.



danas glumim Guglielma Barbierija,
kojem je sinula ta ideja.

Na kojim sve razinama to možete ovdje primijetiti? U naraciji koju čujemo autor često govori o filmskom procesu - naprimjer, kaže da su mu talijanski producenti rekli da ne spominje previše riječ *fašizam*. Zatim, unutar filma pratimo i audiciju za isti taj film. Nadalje, mnogi likovi "ispadaju" iz vlastitih uloga, odjednom se ponašaju kao stvarne osobe te komentiraju proces snimanja.

(METAFILM: SLIKA 5, VIDEO 6)

Anakronizmi

Ako bismo, recimo, gledali film o ruskoj carici Katarini Velikoj i pritom vidjeli poneki detalj koji ne pripada osamnaestom stoljeću, sigurno bismo to zamjerali autorima kao propust ili pogrešku. Rekli bismo je riječ o slučajnom **anakronizmu**. Trudi li se ovdje redatelj uvjeriti gledatelja da se radnja odvija u prvoj polovici dvadesetog stoljeća? Redatelj čini upravo suprotno - pušta da se prošlost i sadašnjost slobodno isprepliću, dakle anakronizmi su ovdje namjerni. Što se postiže time? Možeš li navesti neke od takvih primjera?



(ANAKRONIZMI: SLIKA 6, VIDEO 7)

Tematski i idejni sloj priče

Ovaj formalni sloj uvodi nas u idejni sloj priče.

Zašto je redatelj odabrao baš ove postupke kako bi prikazao priču koja je i prethodno više puta ispričana? Zato da bi film **izgledao** što bolje? To je sigurno točno. No, postoje li i još neki dublji razlozi zbog kojih su ti postupci odabrani?

Prisjetimo se još jednom tih postupaka: rekonstrukcije u kojima sudjeluju građani Rijeke, *vox populi*, naratorice i naratori koji se nadovezuju jedno na drugo, glumci koji se isprepliću s građanima. Promislite i odgovorite - što povezuje sve ove postupke? To je kolektiv. Građani i

građanke Rijeke odigrali su i ispričali ovu priču. Razmislite i pokušajte objasniti zašto je to važno?

Da bismo produbili ovo pitanje, postaviti ćemo sljedeći zadatak - prisjetite se jednog događaja iz vlastitog života koji se kasnije prepričavao u različitim verzijama. Koji je to bio događaj?

Sigurno vam se barem jednom u životu dogodilo da imate vlastitu verziju priče o nekom stvarnom događaju koja se nije podudarala s verzijom vaše prijateljice, brata, susjeda ili roditelja. Tu više nije riječ samo o **načinu** na koji je priča ispričana. Ovdje pričamo o sadržaju i činjenicama; pričamo o istini. U dvije verzije istog događaja naš prijatelj iz zadnje klupe može biti zlikovac i heroj. Objasnite kako je to moguće?

Pred kraj filma vidjeli smo da je u gradu Trstu (koji je udaljen tek sedamdesetak kilometara od Rijeke) D'Annunziju podignut spomenik. Pitanje koje se otvara jest: tko ima pravo na priču? Ili - tko ima **veće** pravo na priču? Ili u ovom konkretnom slučaju - tko ima pravo na priču o D'Annunzijevoj okupaciji Rijeke?



Što još redatelj postiže inzistirajući na kolektivu i uključivanju građana u gotovo cjelokupan proces nastanka ovog filma? Je li nam to sudjelovanje građana omogućilo da se približimo istini o stvarnom događaju koji se zbio prije više od stotinu godina?

Neovisno o tome kakav ja vaš odgovor na pitanje, možemo reći da ovaj film poziva na aktivnost, participaciju i odgovornost. Traži od nas da se uključimo i ispričamo svoju verziju priče. Pritom, otkriva nam filmsku umjetnost kao jedan mogući medij koji može snažno rezonirati s publikom.



(TRST / RIJEKA: SLIKA 7, VIDEO 8, SLIKA, 8)

Završni dio

- sinteza obrađenog (5 do 10 minuta) - **radni list 1**

U završnom dijelu cilj je da učenici ponove ključne pojmove, ali da ih sada pokušaju potkrijepiti primjerima koji nisu iz ovog filma kako bi im ti pojmovi bili još jasniji i kako bi ih znali primjenjivati na filmovima koje će gledati u budućnosti.

(RADNI LIST 1 POJMOVI I FILMOVI)

3.4. ISTRAŽIVAČKA RASPRAVA

Prva aktivnost

Gabriele D'Annunzija mnogi su zapamtili kao preteču fašističkog pokreta. Međutim, mnogi ga primarno pamte kao pjesnika, književnika i umjetnika. D'Annunzio je čak i vlastitu okupaciju Rijeke predstavljao kao umjetnički performans.

Tu se nalazimo na skliskom polju gdje se estetika susreće s etikom. Pitanje - koliko stvarni život umjetnika utječe na njegovu umjetnost? Hoćemo li prestati gledati, čitati ili slušati djela umjetnika za koje znamo da su napravili nešto što se kosi s našim moralnim vrijednostima? Kako se društvo treba postaviti prema umjetnicima koji su grubo prekršili određene moralne norme?

Druga aktivnost

Istraži koji su umjetnici kroz povijest skandalizirali javnost svojom biografijom i kako je to utjecalo na percepciju njihove umjetnosti. Rezultate prikaži u formi PowerPoint prezentacije.

Treća aktivnost

Da bismo saznali kako se društvo danas nosi s takvim slučajevima, istraži što je to *kultura otkazivanja* (*cancel culture*). Istraži situaciju u svijetu i u Hrvatskoj. Provedi anketu među svojim kolegicama i kolegama iz škole - saznaj koji je njihov stav o ovoj iznimno aktualnoj temi.

4. ZA ISTRAŽIVANJE

4.1. PROJEKTNO-ISTRAŽIVAČKI ZADACI

1. Uz videozapise i fotografije u ovom se filmu pojavljuje još jedan tip arhivskog materijala - razglednice. Upravo razglednicama redatelj nas uvodi u ovu priču. Tvoj je zadatak da pokušaš pronaći što starije razglednice svoga grada ili mjesta. Na temelju njih snimi kratki film u trajanju do pet minuta.
2. Odaberi jednu, tebi zanimljivu, lekciju iz udžbenika povijesti. Zatim pronađi udžbenik povijesti objavljen prije dvadeset, trideset ili pedeset godina u kojem ćeš pronaći lekciju na istu temu. Ustanovi koje su sličnosti, a koje razlike. Istraži koliko je točna fraza da "povijest pišu pobjednici". U obliku kratkog eseja izloži rezultate svog istraživanja.
3. Odaberi jednu povijesnu ličnost koja je obilježila grad ili mjesto u kojem živiš. Izađi na ulicu i snimi *vox populi* - u audio ili videoformi. Istraži znaju li tvoji sugrađani za tu osobu i što misle o njoj.

4.2. POJMOVNIK

Naturščik – neprofesionalni glumac koji nastupa u filmu bez prethodnog glumačkog školovanja ili iskustva. Naturščici se biraju zbog osobnih karakteristika (fizičkih, socijalnih, etničkih, dobrih i dr.) koje odgovaraju liku i temi filma, putem audicija, natječaja ili dugog promatranja. Pojam se počeo sustavno koristiti 1920-ih (Lev V. Kulješov) i bio je važan u kinematografijama koje preferiraju prirodnu, neartificijalnu glumu (npr. SSSR, talijanski neorealizam, francuski novi val).

U Jugoslaviji su naturšćici bili česti 50-ih i 60-ih. Pojam se odnosi isključivo na igrane filmove, a često označava glumce koji su u nekoliko filmova tumačili uloge bliske vlastitoj osobnosti.

Efekt otuđenja (njem. *Verfremdung*) – prema B. Brechtu, antiaristotelovski dramski postupak udaljavanja zbivanja ili lika kako bi se gledateljeva pozornost odvratila od osjećaja i usmjerila prema racionalnom izboru.

Redatelj - gl. kreativna ličnost u stvaranju svih vrsta filmova; umj. supervizor film. djela stvaranog uz sudjelovanje dr. umjetnikâ (pisaca, glumaca, skladatelja, snimatelja, scenografa, kostimografa, crtača i dr.); osoba najodgovornija za konačni sadržaj i formu djela.

Dokumentarni film - U najširem i najbukvalnijem smislu podrazumijeva djela u kojima se prikazuju zbiljski (stvarni, istiniti) događaji i osobe, pokazani u zbiljskosti prirodnih, životnih i društ. tokova; takvo određivanje posljedica je činjenica da film, zbog svojih tehničkih odlika, vjernije, preciznije, »dokumentarnije« od ikojega drugog instrumenta bilježi pojavnu dimenziju zbilje.

Hibridni film - Hibridni film kombinira dvije ili više filmskih vrsta kao bi postigao specifične izražajne kvalitete u predstavljanju redateljske ideje.

Rekonstrukcija - Postupak u kojem se alatima tipičnima za igrani film uprizoruje neki stvaran događaj.

Vox populi - (na latinskom: glas naroda) dokumentaristički je postupak najčešće korišten u novinarstvu, konkretnije, u reportažama. Najčešće se koristi u javnom prostoru kako bi se u formi kratkih intervju ispitalo javno mnijenje.

Voice over / narator - nosilac naracije, tj. neprizornoga govornog iskaza koji se obraća primaocu narativnog pripćenja da bi ga vodio kroz film. Kad je narator jedan od likova filma, on može biti glavni ili neki od sporednih likova te se prema tome mijenja perspektiva pripovijedanja. Budući da narator kazuje ono što već zna, pretpostavlja se da je on svojevrsna »sveznalica« ili da o zbivanjima zna više od gledatelja.

Metafilm - *film o filmu* odnosno filmsko bavljenje filmom. Vrlo rano su se javili oblici igranofilmskog, a i dokumentarističkog bavljenja temama izradbe filma, tzv. *filma o filmu u užem smislu* (npr. *Snimatelj*, 1928, B. Keatona; *Šutnja je zlato*, 1947.)

Anakronizam - Stavljanje, zbog neznanja ili svjesno, kulturnih tečevina, povijesnih događaja, osoba i sl. u vremensko razdoblje kojem ne pripadaju.

4.3. ZA ČITANJE I ISTRAŽIVANJE

Korisne mrežne stranice i članci o filmu:

- Video intervju s redateljem: <https://www.youtube.com/watch?v=xVuF1tOYDcl>
- TV Prilog o filmu: <https://www.youtube.com/watch?v=QK8NzdgVQHI>
- Trailer filma: <https://www.youtube.com/watch?v=9WoBtAMbDEI>
- Stranica o filmu: <https://restarted.hr/film/dugometrazni-filmovi/fiume-o-morte/>

Korisne mrežne stranice o upotrebi filma u nastavi:

- Sedmi kontinent: <https://www.sedmikontinent.org/>
- Filmska enciklopedija: <https://filmska.lzmk.hr/Projekt>
- Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/>

Dodatna literatura:

- Web stranica redatelja: <https://www.igorbezinovic.net/hr/info-hr/>
- Intervju s redateljem: <https://croatian.film/hr/filmmaker-of-the-month/40>

5. POPIS KORIŠTENE LITERATURE

1. Filmska enciklopedija, <https://filmska.lzmk.hr/Projekt>
2. Hrvatska enciklopedija, <https://www.enciklopedija.hr/>
3. GILIĆ Nikica, Uvod u povijest hrvatskog igranog filma, Leykam, Zagreb, 2011.
4. PETERLIĆ, Ante, Osnove teorije filma, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, 2000.
5. ŠKRABALO, Ivo, 101 godina filma u Hrvatskoj, Globus, Zagreb, 1998.
6. TURKOVIĆ, Hrvoje, Pitanje medija i razgraničenje filma, Hrvatski filmski ljetopis, br. 56. / 2008.

6. POPIS PRILOGA

1. Popis radnih listova*

RADNI LIST 1

2. Popis vizuala

SLIKA 1 ARHIVA

SLIKA 2 REKONSTRUKCIJA

SLIKA 3 VOX POPULI

SLIKA 4 NARACIJA

SLIKA 5 METAFILMA

SLIKA 6 ANAKRONIZMI

SLIKA 7 TRST

SLIKA 8 RIJEKA

3. Popis video isječaka*

VIDEO ISJEČAK 1 ARHIVA

VIDEO ISJEČAK 2 REKONSTRUKCIJA

VIDEO ISJEČAK 3 REKONSTRUKCIJA

VIDEO ISJEČAK 4 VOX POPULI

VIDEO ISJEČAK 5 NARACIJA

VIDEO ISJEČAK 6 METAFILM

VIDEO ISJEČAK 7 ANAKRONIZMI

VIDEO ISJEČAK 8 TRST / RIJEKA

* Radni listovi i video isječci su dostupni kroz digitalnu verziju metodičkih prijedloga na stranici <https://www.sedmikontinent.org/zbirka/fiume-o-morte/>

IMPRESUM

METODIČKI PRIJEDLOZI ZA OBRADU FILMA *FIUME O MORTE!*

Autorica Informacija i Eseja o filmu: **Marija Krstanović**, magistrica komparativne književnosti i bibliotekarstva, filmska kritičarka

Autor Metodičkih prijedloga: **Ante Zlatko Stolica**, magistar edukacije hrvatskog jezika i magistar edukacije filozofije

Izvršna urednica: **Marija Georgiev**, magistrica filmske dramaturgije

Glavna urednica: **Edita Bilaver**, predsjednica Udruge

Nakladnik: Djeca susreću umjetnost, Nova Ves 18, 10000 Zagreb

ISBN 978-953-46525-0-3

Kontakt: info@sedmikontinent.org

Web: www.sedmikontinent.org/

U Zagrebu, veljača 2026. godine, prvo izdanje

*Udruga Djeca susreću umjetnost zadržava autorska prava na predmetni metodički priručnik filma *Fiume o morte!* koji je dio programa Udruge pod nazivom Sedmi kontinent.*

Vizuali i video isječci korišteni u priručniku vlasništvo su produkcije Restart.

Programi i djelovanje Udruge Djeca susreću umjetnost sufinanciraju Grad Zagreb, Hrvatski audiovizualni centar, Zaklada Kultura nova, Kreativna Europa MEDIA, te Ured za udruge.